

Peeter Urm

DOKTOR HARRI RÄVEL

PEREKOND

2004

Raamatu väljaandmist toetab:

EESTI KULTUURKAPITAL

Peeter Urm

Romaan "Doktor Harri Rävel"
Näidend kolmes vaatuses "Perekond"

Toimetanud Anne-Mari Alver
Kujundanud Lea Sõmer

ISBN 9985-9524-1-3
© Peeter Urm ja OÜ Promeno
Trükk OÜ Print Best Trükikoda

LUGEJALE

Kui kannatlik lugeja vaevub selle raamatu lõpuni lugema, tutvub ta siin kahe erineva looga.

“Doktor Harri Rävel” on minu esimene avaldatud teos. Kirjutasin selle lühiromaanini või jutustuse aastal 1979 ja järgmisel aastal avaldati see kirjanike ajakirjas “Looming”. Raamatuks aga sai “Doktor Harri Rävel” alles nüüd.

Enne selle loo kirjutamist oli minu elus lühike sahtlisse kirjutamise periood, mida tegin oma põhitegevuse, arstitöö kõrvalt. Eneseväljendusvajadus oli mind haaranud varemgi – mäletan, ühel ülikoolikevadel kõndisin päevade kaupa mööda Tartut ja aina luuletasin. Mõtteis, paberil, tuhinaga nagu palavikus. Kõik vaimustas mind – linn, inimesed ja õhu ebatavaline kergus. Ma ei avaldanud neid luuletusi kunagi. Häbenesin, toimus sisemine hoiatav kontroll.

Arvan, et ainus, mida looming võib anda ja õpetada, on tundekasvatus, kahekõne meie sisemise minaga. Kuid selleks, et see õnnestuks, peavad mõlemad pooled valmis olema. Enne Harri Rävelit polnud mina veel valmis.

Kirjutama asudes olen alati püüdnud väljendada mingit tunnet, mingit põhimeeleolu, mis avab end teatud situatsioonis. See võib olla viha, hirm, ahastus või kirg, mis oma tugevusega paiskab inimese välja tavapärastest raamidest. Kõige sagedamini on see olnud nukrus. Nukrus hävingu üle inimeses või tema ümber. Rõõmu päikeselaiugud selles on kui kaotatud paradiisimälestus. Kui mul on see meeleolutunnetus olemas, sünnib jutt pooleldi juba iseenesest. “Doktor Harri Rävelis” oli selleks tuumaks õnnetu, toolil kühmus istuv, operatsioonihirmus oma uut neeru ootav vigane velsker.

Teine lugu – “Perekond” – valmis näidendivõistluse jaoks kümme aastat hiljem. Tahtsin proovida oma ampluaa laiust. Võitsin teise koha ning mind saadeti selle näidendiga üleliidulisele dramaturgia festivalile, mis toimus Krimmis, esinduslikus hotellis. Olin muidugi õnnelik... Näidend tõlgiti ministeeriumi kulul vene keelde ning loeti

festivalil näitlejate poolt ette. Vedas enamgi – kohal viibinud Moskva kultuuriministeeriumi esindus ostis selle üleliidulise repertuaarifondi tarbeks ära. Tundsin uhkust, ka honorar tundus praeguse ajaga võrreldes lausa muinajutuline. Kas see näidend kunagi ka Venemaal lavalaudadele on jõudnud, seda ma ei tea. Aastad 1989-1990 rebisid meid juba selle maa avarustest eemale.

Mulle meeldis selle näidendi peategelane, oma armastuse ja häbitundega võitlev tüdruk; tegelikult sümpatiseerib ta mulle praegugi. Aga olgu, autor peabki armastama oma lapsi – lugege ja otsustage ise.

Peeter Urm

2004

Doktor Harri Rävel

Romaan

Pehme sügav tugitool. Väsimuse mõnus surin liikmetes. Veidi uimane pea. Akna taga üle mitme aasta korralik lumi. Nii algas doktor Harri Rävelli uue aasta esimene tööpäev. Ta sirutas end laisalt. Raskevõitu oli alustada. Aruanne ootas sahtlis lõpetamist, analüüsi vastused lebasid segipaisatult laual.

Samas kostsid trepil kiired kerged sammud.

“Doktor Rävel, tulge palun kohe üles!”

Ta pööras järsult pead.

“Mis on?”

Noorukese tütarlapse nägu õhetas. Paar tumedat juuksesalku oli mütsi alt välja libisenud.

“Kolmandas palatis on ühel naisel väga halb. Õde käskis teid ruttu kutsuda.”

Harri Rävel tõusis, lükkas analüüsivastused ühte hunnikusse, haaras valge mütsi ja surus tugevasti pähe.

“Lähme siis,” heitis ta üle õla ja astus kiirete sammudega ees. Meditsiinikooli praktikant pidi jooksuma, et tal kannul püsida.

Noor naine hingas raskelt. Hallikaskollase varjundiga tursunud näol pärlendasid higipiisad. Hingamisega kaasnes omapärane lurisev rägin, terve palat oli seda täis. Naise silmad olid poolsuletud, Harri Rävel kergitas põidlaga lauserva. Silmaterad olid liikumatud. Elatanud õde seisis vaikides teisel pool voodit ja vaatas küsivalt pealt.

“Pange tilksüsteem üles!”

Haige kahvatud huuled olid pingul, pisut avali ja paljastunud terved tugevad hambad moodustasid kontrasti naha hallikaskollase värvusega. Vaevuaimatav tõmblus läbistas tursunud nägu.

Harri Rävel ordineeris mehaaniliselt ravimeid, üksisilmi lühikest agooniat jälgides. Ettevaatlikult lükkas ta hapnikusondi sügavamale naise ninna. Peaks hingamisaparaadi alla panema, mõtles ta endamisi. Aga sellega pidanuks kiirustama, aega arvestati praegu sekundites. Ta tundis endal õe kärsitut pilku. Ometi ei öelnud ta midagi. Mingi lootusetusest ja abitusest tingitud tühjustunne oli haaranud Rävelli endasse.

“Kas veeretan kohale?” õde vaatas osakonnajuhatajale pingsalt otsa. Rävel vaikus. Järsku pöördus ta ringi, ja kuidagi üleni kühmus,

pea tugevasti õlgade vahele tõmmatud, astus sõnagi lausumata ukse poole. Ukse juures meenus talle miski, ta seisatas hetkeks ning vaatas tagasi. Seinaäärsel voodil, jalad enda alla tõmmatud, istus aastavahetusel osakonda saabunud uus patsient. Liikumatud, pärani silmad jälgisid surijat. Rävel nägi neis õudu. Uus haige oli kõike pealt vaadanud, keegi polnud teda tähelegi osanud panna, Rävel läks trepist alla arstide tuppa, istus raskelt tugitooli ning sulges silmad. Niisiis esimene. Algab.

Mis kuradi pärast peaksin ma oma südant vaevama, mõtles ta samas trotslikult. Nii kaugele arenenud haigus... Võimatu oleks olnud seda naist päästa.

Vastumeelselt tõmbas Rävel kausta haiguslugudega lähemale.

Ta oli sel päeval haiglavalves. Õhtul üksi jäänud, heitis ta arstide toas kušetile pikali. Pea valutas. Eile oli ta oma tujutuses üleliia konjakit joonud. Elbe oli muutunud viimasel ajal kuidagi võõraks. Rävel oli kogu aeg lootnud, et tegemist on ainult ajutise kriisiga. Ikkagi aastaid koos elatud. Eile olid nad mõlemad üle piiri läinud. Vist olid liiga kaua vimma endasse kogunud, et teineteise vastu halastust tunda. Vaatamata joodud konjakile mäletas Rävel hommikul kõike, viimast kui sõna. Kuidas nad küll aastavahetuse vastu pidasid? Väliselt oli kõik parimas korras, nad soovisid teineteisele head uut aastat nagu alati ja suudlesid. Ämm oli ka neil, aga kui ta lahkus ja Rävel õhtul pead parandama hakkas, läkski lahti. Katrin ei saa siin mitte kui midagi muuta. Rävel hoidis väga oma tütart, kuid teadis, et seegi ei aita.

Ta süütas sigareti ning keeras ennast selili. Midagi pidi oma eluga ette võtma, aga mida?

Südaöö paiku paluti doktor Rävilit vastuvõtutuppa. Ta vaatas uue haige üle ning läks tagasi oma osakonda. Heitnud taas pikali, uinus ta peaaegu silmapilkselt.

Ta ärkas tugeva raputamise peale. Ilmselt oli õde temaga tublisti vaeva näinud.

“Mis on?” Rävel tõusis istuli.

“Kolmandas palatis see uus haige, Rita Soomre, muudkui nutab.”
Õde kõneles sosinal, nagu kartes pealtkuulamist.

Rävel vaatas kella. Osuti näitas veidi üle kolme.

“Kes nutab?” küsis ta unesegaselt.

“Kolmandas palatis Soomre. Andsin talle unerohtu, nüüd tegin dimedroolisüsti, aga ikka nutab.”

“Küll ta varsti magama jääb.” Rävel heitis uuesti pikali.

Õde ei jätnud järele.

“Doktor, see naine nägi päeval kõike pealt. Tal on vist hüsteeriahoog.”

“Hästi, ma tulen.” Rävel laskis jalad tuseselt üle kušetiääre.

Väike laualamp heitis palatisse kollakat hägusat valgust. Kõigepealt langes Rävelli pilk parempoolsele voodile, kus suur kühmus kogu teki all mõnusasti magada norises. See oli poolkurt Erna, keda kauase haiglasviibimise tõttu eesnime järgi kutsuti ning keda vastasseinast kostvad hääled sugugi ei paistnud segavat. See, kes seal nuttis, lebas kõhuli voodis, pea surutud patja. Tumepruunid juuksed katsid padja peaaegu täielikult. Kõhnad õlad hommikumantli all vappusid. Nutulalin kord valjenes, kord sumbus ebamääraseks ninahäälses lurinaks. Rävel istus haige kõrvale voodiservale. Õde seisis korraldusi oodates ukse juures. Rävel laskis tal minna. Ta sundis ennast meenutama, mida ta sellest haigest teab. Naine oli tulnud tehisneeru osakonda just enne aastavahetust. Tõsi, see, mis päeval palatis toimus, ei säästnud just närve. Rävel puudutas hommikumantliga kaetud õlga. Nutt muutus vaiksemaks. Naine pööras näo arsti poole. Pisaratest tursunud silmad peatusid hetkeks Rävellil, seejärel vajus naise pea uuesti patja,

“Võtke end kokku.” Rävelli hääl kähises veidi. “Võtke end kokku,” kordas ta tüdinult. “Te ju teate, kus te viibite. Haiglas juhtub vahel selliseid asju.” Ta püüdis rääkida hästi rahulikult, teades oma praktikast, et sellistel puhkudel on tarvis panna inimene rääkima. Rääkimine on parim rahusti. “Kas teil valutab praegu kuskilt?”

Naine raputas pead.

“Teil pole lihtsalt und?”

Talle ei vastatud.

“Tean, et pole und. Tuleb ennast kokku võtta. Proovige kõigest hoolimata magama jääda. Lasen õel anda teile veel unerohtu. Te peate magama.”

Rävel tõusis. Aga enne kui ta ukse juurde jõudis, keeras naine

ennast voodis küljeli. Pisarad olid osaliselt kuivanud, osaliselt patja hõõrdunud.

“Ärge minge. Ma ei taha üksi olla.” Naine kõneles kiirustades, anuvalt.

“Ma olen valvearst, ja mul on tegemist.” Rävel püüdis jagu saada tülpimusest.

Kõhn käsi kerkis tekilt, nagu virildus uuesti. Oli näha, et silmapilk algab kõik otsast peale. Rävel peatus.

“Olgu, ma istun pisut.” Mees surus maha pealetükkiva haigutuse. “Ainult lepime kokku, et räägime kõigest muust, mis ei ole seotud haiglaga.”

Naine noogutas elavalt. Ta tõusis voodis istuli, korjas jalad enda alla ning tõmbas teki ümber põlvede. Ölgadele langenud juuksed lükkas ta tahapoole ning jäi Rävélile ootavalt otsa vaatama.

Kui Rävél kolmveerand tundi hiljem palatist lahkus, mäletas ta ainult üksikuid tühiseid fraase. Aga sel polnud mingit tähtsust. Ta oli rääkinud selleks, et rahustada, ja nüüd tahtis ta magada.

Ülejäänud osa ööst möödus rahulikult. Alles vastu hommikut opereeris Rävél ühel lapsel pimesoolt. Hiljem sõi ta maitsetut, liimina keelele kleepuvat herkuloputru, mõeldes igatsusega kuumadele praemunadele ning Elbe maitsvatele singivõileibadele. Pudruga kuidagimoodi hakkama saanud, sirutas ta jalad pikalt välja ning hakkas põlvi masseerima. Hommikuti valutasid Rävélil need sageli. Nagu vanal jooksvahaigel meremehel, pilas ta ennast mõnikord mõttes. Ju oli see mälestus kunagistest sporditraumadest. Ta otsustas, et teeb kohe hommikuse visiidi palatitesse ning läheb minema. Nad saavad siin ilma temata hakkama. Tuli õde Malle üles otsida. Rävélile meeldis teha visiite usalduslikult naeratava ümaranäolise Mallega, kes oli tehisneeru osakonna arstide lemmik. Ilmselt jõi Malle praegu üleval aparaadiruumis õdedega kohvi. Rävél ajas ennast püsti ning otsis sahtlist kuuldetorud.

* * *

Mihkelsoniga olid lood halvad. Rävél vajutas sõrmega kahvatule punsunud nahale. Järele jäi sügav lohk. Tugev keha oli vett täis imunud nagu käsn. Ta kuulas südant ja kopse ning viimaste päevade